

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

Istam Aminov¹

Doniyor Habibullayev²

¹Samarqand davlat universiteti, dotsent

Samarqand viloyati xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish
hududiy markazi, o'qituvchi

O'QITUVCHINING KASBIY FAOLIYATI STANDARTI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYA VA VOSITALARI

Annotatsiya. Hozirgi kunda jamiyatni rivojlanishining zamonaviy bosqichi fan, texnika va texnologiyani rivojlanishining innovatsion modellariga o'tish hamda o'qituvchining kasbiy faoliyati standarti tizimini takomillashtirish bilan xarakterlanadi. Bunda esa kompyuter, axborot va telekommunikatsion texnologiyalar katta mavqega va ahamiyatga ega bo'ladi.

Kalit so'zlar: masofali ta'lim, standart, kasbiy standart

Hozirgi kunda jamiyatni rivojlanishining zamonaviy bosqichi fan, texnika va texnologiyani rivojlanishining innovatsion modellariga o'tish hamda o'qituvchining kasbiy faoliyati standarti tizimini takomillashtirish bilan xarakterlanadi. Bunda esa kompyuter, axborot va telekommunikatsion texnologiyalar katta mavqega va ahamiyatga ega bo'ladi.

O'qituvchining kasbiy faoliyati standarti tizimi asosida o'quvchilar zamon talablarniga javob beradigan darajada bilim olishligida yangi axborotlarni elektron ko'rinishda o'zlashtirishlari yanada yuqori samara bermoqda. Ta'limning yangi turi rivojlanishiga ta'lim uslubiyati, axborot texnologiyalari va o'qituvchilarning kasbiy faoliyati darajasi kabi sohalarda fundamental yutuqlar katta ta'sir ko'rsatayotganligi ko'rinib turibdi.

O'qituvchilarning kasbiy faoliyatini takomillashtirishda alohida vositalardan foydalanish o'qitish texnologiyalariga yuqori sifatni ta'minlovchi tizimli va kompleks yondoshish katta ahamiyat kasb etmoqda. Shunisi quvonarliki, keyingi davrlarda qishloq joylarida istiqomat qiluvchi aholi foydalanishi uchun ham ko'plab internet tarmoqlari va shu jumladan, boshqa ma'lumotlarni uzatish vositalaridan foydalanish uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Bu borada ta'lim muassasalari o'rtasidagi muloqotlar olib boriladigan tadbirlar va videokonferentsiyalar o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini takomillashtirishda katta rol o'ynaydi.

O'qituvchilarning kasbiy faoliyatida o'quvchilarga chuqur bilim berishlari uchun yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish yanada keng imkoniyatlar yaratish bilan birga o'qituvchilarning axborotlar bilan ishlash kompetentligini bo'yicha bilim va malakalarini kengaytirishda ham muhim o'rin tutadi. O'qituvchilarning kasbiy faoliyatida yuqoridagi vazifalarni samarali amalga oshirishda asosiy e'tibor birinchi navbatda, ta'lim sifatiga qaratilishi zarur, bunga multimediyali texnologiyalarni qo'llash, o'qituvchi va o'quvchining interfaol o'zaro aloqalarini ta'minlash, o'quv kurslari va o'quv darsliklarini ishlab chiqishda yuqori malakali kadrlarni jalb etish kerak bo'ladi.

Bunday sharoitda ta'lim jarayonini kompyuterlashtirish va axborotlashtirish muammosi muhim va dolzarb masalalardan biri bo'lib hisoblanadi. Ana shunday masalalardan biri o'qituvchining kasbiy faoliyati standarti tizimini takomillashtirish uchun, zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan keng foydalanish uslubiyatini yaratishdir.

Hozirgi kunda o'quv jarayonida o'qitish texnologiyalaridan masofadan o'qitish tizimidvan foydalanish muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning asosiy vazifasi qo'yidalardan iborat:

1. Ta'lim jarayonida fanlardan bilim olishda o'quvchilarni o'qish va tassav-vurlash faoliyatini rivojlantirishga mo'ljallangan masofadan o'qitish tizimida dasturiy vositalardan foylanishning holati va istiqbollarni tahlil qilish.

2. Masofadan o'qitish tizimida dasturiy vositalarga qo'yiladigan ilmiy va uslubiy talablarini hamda ularning o'zaro bog'liqligini asoslash.

3. O'quvchilarni o'qish va tassavvurlash faoliyatini rivojlantirish modelini masofadan o'qitish tizimining dasturiy va pedagogik imkoniyatlari yordamida asoslash.

4. O'quv jarayonida axborotlarni tasvirlash va ifodalashning asosiy ko'rinishi masofadan o'qitish tizimida dasturiy vositalarning asosiy tuzilishi, tarkibiy qismlari va didaktik elementlarini ko'rsatib berish.

Masofadan o'qitish – bu o'qitishning progressiv metodlari va texnologiyalari bo'lib, yangi o'quv metodologiyasiga va telekommunikatsiyaga asoslangan bo'lib, o'qitishning barcha formalari sifatli uzluksizligi va samaradorligini oshirish uchun xizmat qiladi.

Masofadan o'qitish – o'qituvchi tomonidan bilimlarni uzatish jarayoni, masofadan o'qitish – o'quvchilarni bilim olish jarayoni. Shunday qilib, masofadan o'qitish – masofadan o'qitish jarayonini amalga oshiriladigan va huquqiy, o'quv – uslubiy, dasturiy texnik va kadrlar ta'minoti kabi o'zaro bir-biri bilan bog'liq elementlarni o'z ichi oladigan tizim bo'lib, unda o'quvchilar mustaqil o'qish, o'rganish va o'zlariga qulay vaqtni tanlash imkoniyatiga ega bo'lib, u o'quv jarayonini idinfikatsiyalash va individuallashtirish imkonini beradi.

Masofadan o'qitish tizimi uchun kerakli o'quv materiallar qabul qilish, Internet tarmoqlaridan asosan sinxron (on-line) va sinxron (off-line) ko'rinishlarida amalga oshiriladi. Lekin hozirgi kunda masofadan o'qitish tizimida ma'lumotlarni olishning boshqa ko'rinishlari ham paydo bo'lmoqda. Bunga axborot va komputer texnologiyalarining texnik va dasturiy jihatdan rivojlanayotganligi, hamda Internet tarmog'iga ulanishning arzonligi va undan foydalanishning oddiyligi asosiy sabab bo'lmoqda.

Axborot va komputer texnologiyalari asosida o'qituvchining kasbiy faoliyati standarti tizimi samaradorligini oshirish quyidagi shart-sharoitlarga va omillarga bog'liq bo'ladi:

- zamonaviy axborot va komputer texnologiyalari bazasini mavjudligi va yetarliligi;
- Internet tarmog'ida ishlashning uzluksizligi;
- masaofadan bilim olayotgan o'quvchilarning bilim olish ishtiyoqining va o'zlashtirish darajasining yuqoriligi;
- masofadan o'qitish tizimiga bilimli, malakali va tajribali o'qituvchilarning jalb etilishi;
- masofadan o'qitish tizimining kerakli va sifatli o'quv materiallari, elektron darsliklar va o'quva kurslari bilan ta'minlanganligi va ularning yetarliligi;
- masofadan o'qitish tizimida mashg'ulotlarni tizimli tarzda olib borish.

Axborot texnologiyalari asosida o'qituvchining kasbiy faoliyati standarti tizimining samaradorligini oshirish ko'p jihatdan yaratilayotgan va qo'llanilayotgan pedagogik dasturiy vositalar – o'quv dasturlari, elektron qo'llanmalar, avto-matlashtirilgan o'qitish kurslari va hokazolar mazmuniga va sifatiga bog'liq bo'ladi.

Masofadan o'qitish tizimida dasturiy vositalar ma'lum bir fan sohasini yoki predmetni o'rganish uchun mo'ljallangan bo'lib, o'qitish jarayonida yoki o'quvchilarni mustaqil bilim olishida ko'proq foydalaniladi. Masofadan o'qitish tizimida nazariy, amaliy va nazorat mashg'ulotlarini tashkillashtirish o'quv dasturlarining o'rniga qarab foydalanish ham o'quv jarayoni samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib hisoblanadi.

Axborot texnologiyalari asosida masofadan o'qitish tizimi an'anaviy o'qitish tizimi bilan uyg'unlashgan holda amalga oshiriladi. Buning uchun masofadan o'qitish tizimida interfaol Internet texnologiyalar: chat, muammoli munozaralar, telekonferentsiyalar, o'qituvchi va o'quvchilarni muloqot qilish uchun e'lonlar oynasi, o'quvchilarni bilimini nazorat qilish va baholash, turli xil trenajyorlar qo'llaniladi.

Bundan tashqari o'quvchilar mustaqil bilim olishida, o'tilgan mavzularni takrorlashda, hamda olgan bilimlari asosida nazoratlar topshirishda o'rganuvchi, axborot – ma'lumotli, nazorat qilish dasturlarining qo'llanilishi axborot texnologiyalari asosida masofadan o'qitish samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat-ga ega bo'ladi. Bu ishda esa ta'lim muassasalarining barcha bo'limlarini texnik jihatdan ta'minlash, internet dan foydalanish imkoniyatlarini to'la yaratib berish orqaligini samarali natijaga erishish mumkin. Internet tarmog'idan samarali foydalanishni va masofali ta'limni amaliyotga tatbiq etish an'anaviy hamda masofali ta'lim muhitni yaratadi, bu esa o'z o'rnida o'qituvchining kasbiy faoliyati standarti tizimini sifatini oshiradi, chunki u umumiy ta'lim tizimida o'zining raqobatbardoshligini ta'minlashga intiladi va ta'limning umumiy darajasini oshiradi.

Adabiyotlar

1. Begimqulov U.SH. Pedagogik ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. –T.: “Fan” 2007.
2. Шевцова Л.А. Статья: К вопросу исследования готовности учителей к использованию НИТ. <http://www.rusedu.ru/>. – С.23-28.